

Kestävyys ja vastuullisuus erikoiskirjastoissa ja tietopalveluissa

– kyselyn tulokset

Kirjastoverkkopäivät 2023, Samuli Kunttu (YLE)

Työryhmä: Heli Kautonen (SKS), Hannu Kylkialo (RISE), Pirjo Vuorio (THL)

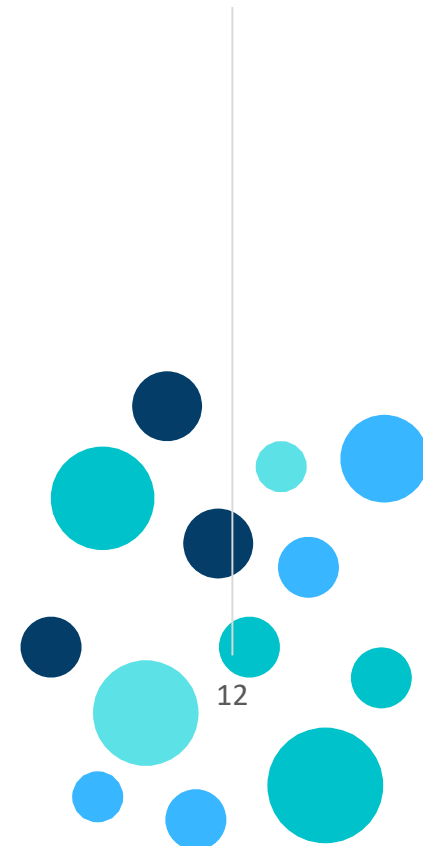
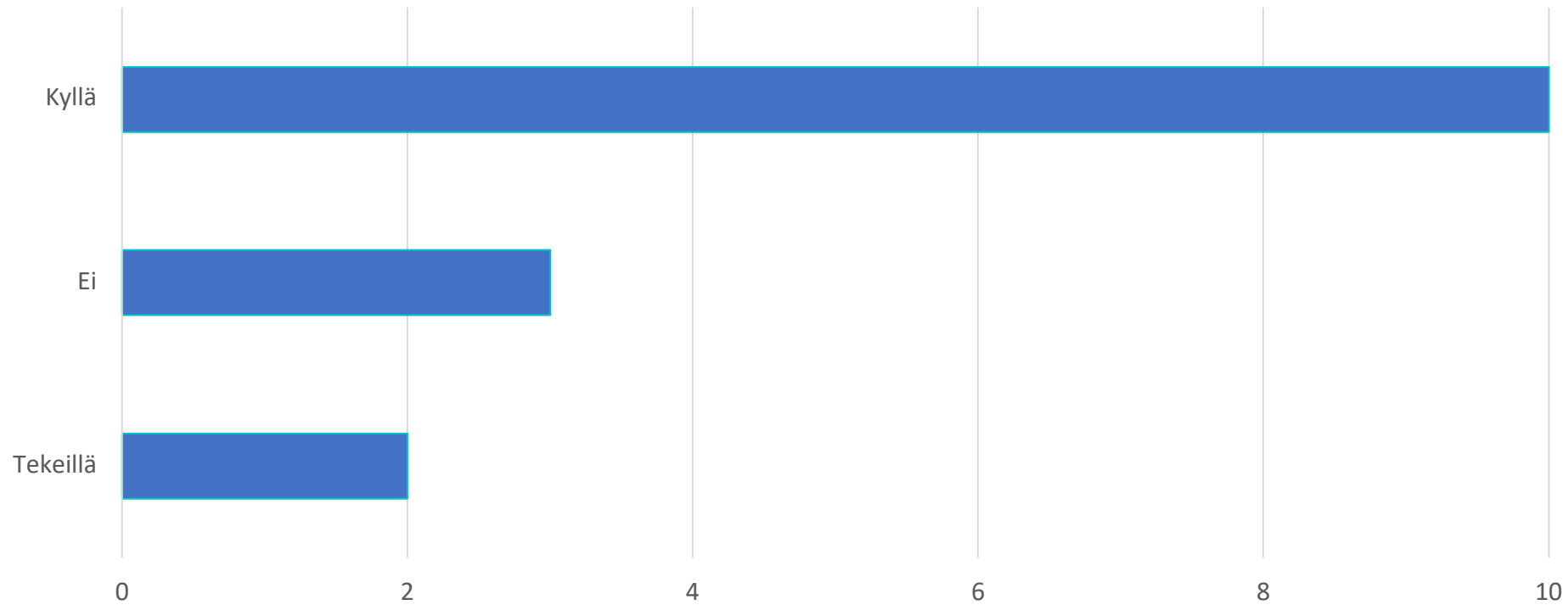
**Erikoiskirjastojen
ja tietopalveluiden
VERKOSTO**

Kyselyn toteutus

- Kysely avoinna 22.9.–12.10.2023
- Vastauksia 15 = 20 % verkoston jäsenistä
- Vastaajien taustaorganisaatiota ei kysytty, mutta useat vastaajat ilmaisivat sen vastauksissaan.

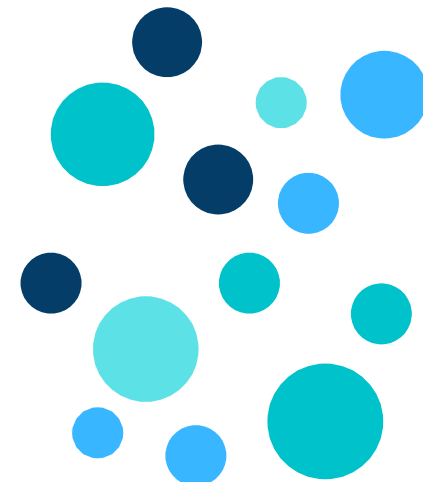

Onko taustaorganisaatiossasi laadittu kestävyys- ja vastuullisuusarvioita tai -suunnitelmia?

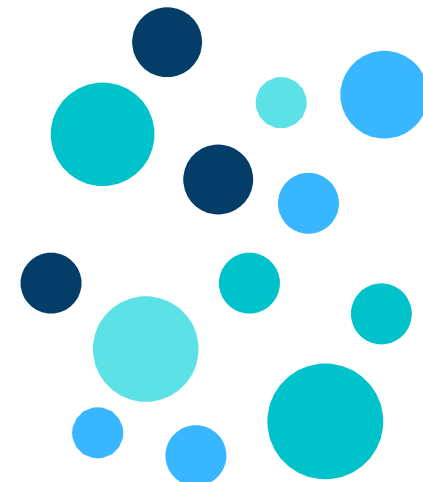
Mitä painopisteitä näissä arvioissa tai suunnitelmissa nostetaan esiin?

Suoria mainintoja YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin

Myös muut mainitut kestävyys- ja vastuullisuuspainopisteet ovat vahvasti kytköksissä YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin:

- oikeudet, tasa-arvoiset mahdollisuudet
- tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat
- elinikäiset oppimismahdollisuudet
- saavutettavuus
- ilmastoystävällisyys, ympäristövastuu, hiilijalanjälki
- kestävät kulutus- ja tuotantotavat, kierrätys
- ulkoisten tapahtumien hiilineutraalius
- tehokkaat ja vastuulliset instituutiot
- vastuullinen ja eettisesti kestävä sijoitustoiminta
- hankintojen kestävyys
- talouskasvu, työllisyys ja työpaikat

Poimintoja

Ilmastoystävällisyys ja hiilijalanjälki, tasa-arvoiset mahdollisuudet, eettisesti kestävä sijoitustoiminta. Toimimme myös organisaationa esimerkkinä muille alan toimijoille ja jaamme tietoa valinnoistamme ja niiden syistä.

Hankintojen kestävyys, ulkoisten tapahtumien hiilineutraalius. Vastuullisuutta koskien meillä on mm. tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

Sijoitustoiminnan vastuullisuus on arvioitu, verkkopalvelujen saavutettavuus arvioitu ja tasa-arvosuunnitelma laadittu. Lisäksi vastuullisuus on nostettu uudessa strategiassa yhtenä kolmesta painopisteestä vuosille 2023–2027, mutta kattavampia toimeenpanosuunnitelmia tai arvioita ei ole vielä laadittu.

Poimintoja

Yleisradiossa vastuullisuutta toteutetaan valtion omistajapolitiikan mukaisesti. Vastuullisuus koetaan tärkeäksi ja tavoitteenamme on olla alan vastuullisin toimija. Mittarina T-Median teettämä vuosittainen Luottamus&Vastuullisuus -kysely.

Vastuullisuusajattelussa huomioidaan mm.

- sisältöjen vastuullisuus ja monimuotoisuus sekä moniäänisen (keskustelu)kulttuurin edistäminen
- henkilöstön hyvinvoinnista ja kehittymismahdollisuuksista huolehtiminen, hyvä ja avoin johtaminen
- eettisesti kestävät teknologiavalinnat
- ympäristön kannalta kestävä valinnat kaikessa toiminnassa
- resurssien harkittu ja läpinäkyvä käyttö
- olemme luovalla alalla luotettava kumppani ja edellytämme myös kumppaneiltamme vastuullisuutta.

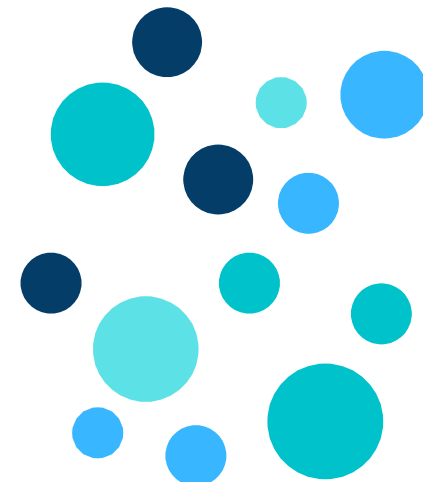
Poimintoja

Jo lähtökohtaisesti THL:n toimenkuvaan kuuluu tehdä tutkimusta ja asiantuntijatyötä planetaarisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Laitos on myös sitoutunut noudattamaan avoimen hallinnon periaatteita.

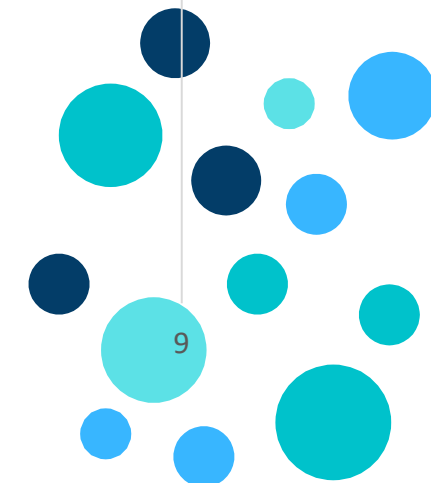
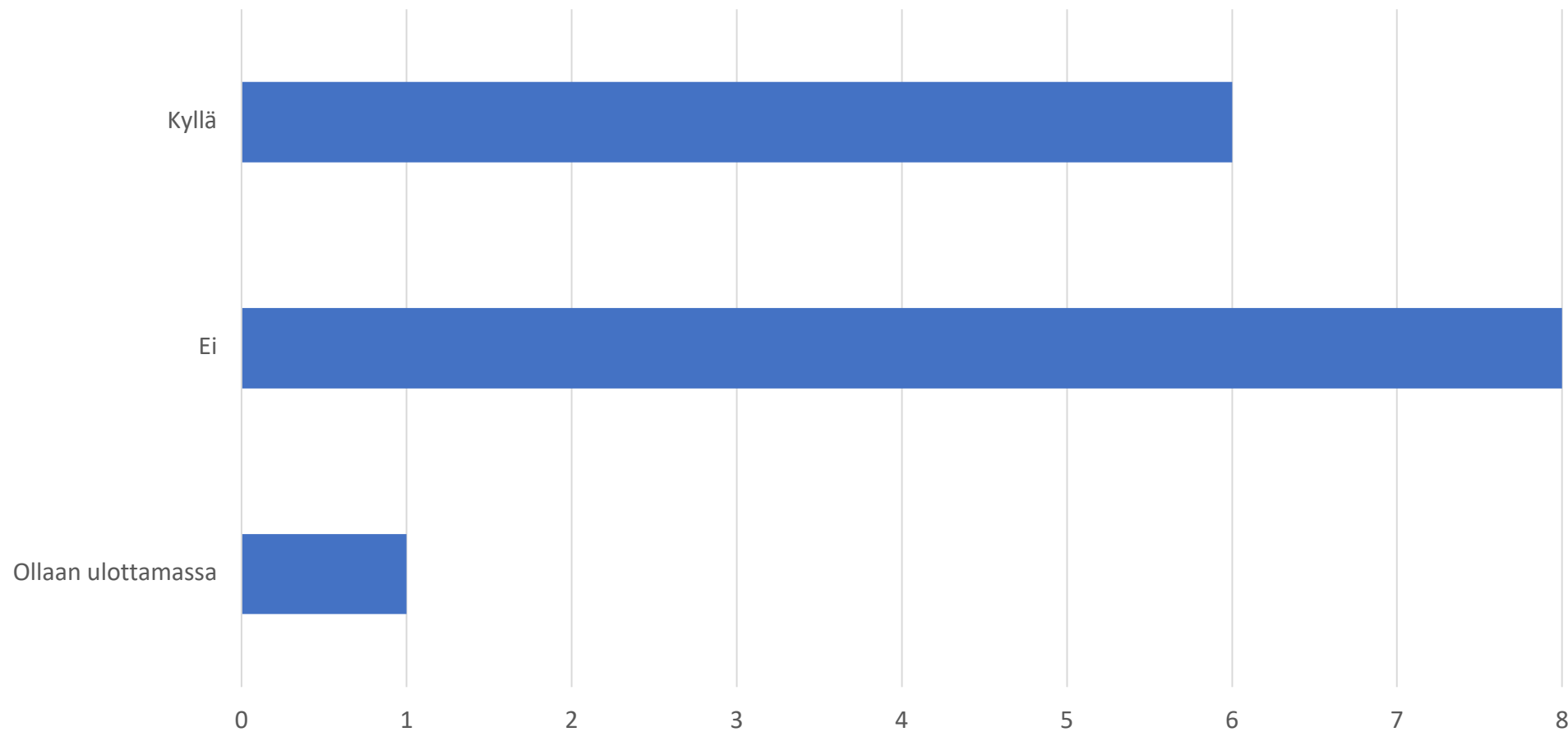
Laitos sitoutuu pienentämään jalanjälkeään vähentämällä toimintansa kielteisiä vaikutuksia ympäristöön, talouteen ja henkilöstöön. Ekologisen jalanjäljen pienentämisessä apuna on WWF:n Green Office -työkalu, joka auttaa oppimaan, miten voi pienentää työpaikan hiilijalanjälkeä ja kuluttaa luonnonvaroja järkevästi.

Vastuullisuuden on arvioitu näkyvän THL:n teoissa parhaiten, kun:

- ratkaisut perustuvat tutkittuun tietoon
- työn laatu ja tuloksellisuus varmistetaan
- toiminta on läpinäkyvää kaikille
- työyhteisö on monimuotoinen ja moniarvoinen.

Onko arviointia tai suunnitelmia ulotettu kirjaston tai tietopalveluiden toimintaan?

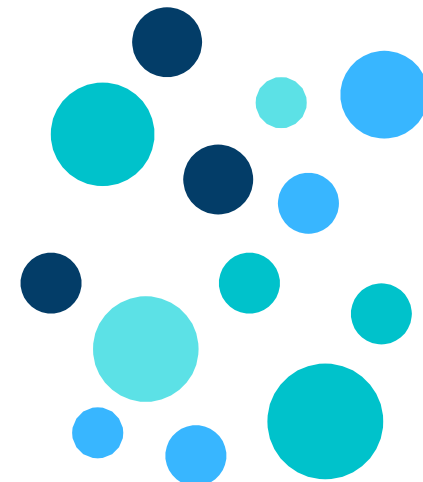
Mitä kirjastojen tai tietopalveluiden asioita arvioinnissa tai suunnitelmissa otetaan huomioon, tai pitäisi ottaa huomioon? – Vastuullisuus.

- Hyvä laatia **vuosittainen vastuullisuusraportti**
- **Riittävät henkilöstöresurssit** laadukkaan toiminnan takaamiseksi (vastuullisuutta ei synny liian pienellä henkilöstöllä)
- **Kulttuurisen monimuotoisuuden** edistäminen
- Sähköisten **aineistojen** määrän kasvattaminen sekä pienten toimijoiden kannattaminen. Ostaminen suoraan eikä välittäjän kautta.
- **Resurssiviisuus, asiakaslähtöisyys, sekä hyvän hallintotavan mukainen toiminta.**
- **Eri asiakasryhmien** palveleminen tasapuolisesti
- **Avoin tiede** pohjalla, joka tuo mukanaan läpinäkyvyyden, avoimuuden, tiedon jakamisen mahdollisuuden sekä uudelleenkäytön
- Yleisötilaisuudet **tunnettuuden** lisäämiseksi. Hankintojen ja tapahtumien järjestämistä koskeva **ohjeistus** sekä tasa-arvo- ja yhdenmukaisuus niihin liittyen.

Mitä kirjastojen tai tietopalveluiden asioita arvioinnissa tai suunnitelmissa otetaan huomioon, tai pitäisi ottaa huomioon? – Kestävä kehitys.

- Palvelujen **saavutettavuuden** lisääminen. Toiminta täyttää sitä paremmin sosiaalisen kestävyden tavoitteet (yhdenvertaista, saavutettavaa ja osallistavaa), mitä enemmän palveluja käytetään. Verkkosivut, Finna ja some apuna tunnettuuden lisäämisessä.
- **Ilmastoystävällisyys sekä eettisesti kestävä valinnat.** Ympäristötiedon levittäminen, löydettävyyden ja pitkäaikaissäilytyksen varmistaminen, etenkin sähköisessä muodossa. Turhat tulosteet pois.
- Liikkuvuus työssä ja työmatkat **kestävää kehitystä** noudattaen.
- Kestävä **tilasuunnittelu**, johon liittyvät harkitut liitännäisasiat, kuten esim. sähkösuunnittelu.
- Mahdolliset poistot **Varastokirjastoon** hyödyttämään mahdollisimman laajaa käyttäjäkuntaa. Tähän liittyen hyvin suunnitellut aineistonsiirrot.
- **Konservoinnissa ja digitoimisessa** vastuullisuus ja kestävyys

Haasteet

- Voimavarat ja kirjaston/tietopalvelun osuus
 - Vaatii taloudellisia ja henkilöresursseja
 - Oma rooli rajallinen, ratkaisut palvelun- tai aineistontarjoajan käsissä
- Arvioinnin vaativuus
 - Vaikea hahmottaa, tietoa puuttuu, hankala analysoida
 - Ajantasaisen ja vertailtavan tiedon saaminen
 - Priorisointi (mitä painotetaan), kompromissit väistämättömiä
 - Sokeita pisteitä (esim. erityisryhmät)
- Toiminta tuottaa väistämättä kulutusta
 - Osa perustyötä, ei eriteltävissä
 - Kestäviä vaihtoehtoja ei välttämättä tarjolla
- Keskeiset kohteet
 - Sähkön käyttö ja tilojen kulutus
 - Painettujen aineistojen suhde uudistettavaan jätelakiin
 - Digitaalisten palveluiden hiilijalanjälki ja sosiaalinen kestävyys

Tärkeää tulevaisuuden kannalta

- Taustaorganisaation sitoutuminen ja vastuu
- Arviointien, suunnitelmien ja strategioiden laatiminen, jatkuvuus
- Ulottaminen kirjasto- ja tietopalvelutoimintaan kattavasti
- Kestävyys ja vastuullisuus mittareihin, seurantaan
- Henkilöstön osallistaminen, yksilön vastuu
- Helppous, konkreettisuus, osa jokaista työpäivää
- Näkökulmien vaihtaminen, sokeiden pisteiden huomaaminen
- Aineistojen sähköistyminen, palveluiden keskittäminen
- Energian säästäminen

Kirjastotoiminta ja tietopalvelu itsessään kestävyyttä edistävää

"Kulttuuriperintöorganisaatio ja sen kirjasto tarjoavat ihmisille aineettomia, hyvinvointia lisääviä tekijöitä materiaalisen kuluttamisen sijaan."

Kiitos

